

Төтенше жағдайдағы ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ аспектілер

Орындаған: Ашенова З. Д.

Қабылдаған: Наурзалиев Н. А.

- ▶ ТЖ-ға тап болған адам міндетті түрде жарақат алады. Біреулері ауыр жарақаттанып, денсаулығына нұқсан келтірсе, енді біреулері қаза табады. Дегенмен аман қалған адамдардың өздері, ауыр, емге беріле қоймайтын жарақат алады. Бұл - адам жанының, психикасы мен санасының жарақаттануы.

▶ ТЖ-ға тап болған адамдардың барлығының бірдей психикасы күшті соққыға ұшырамайды, оны әр түрлі адамдар әр қалай қабылдайды. Кейбір адамдарда ішкі өмір сүрушілік қорлар жұмыс істей бастаса, ал кейбіреулерінде жұмыс істеу қабілеті төмендейді немесе үзіліп те кетеді, денсаулығы нашарлайды физиологиялық және психологиялық күйге ұшырайды. Бұл көптеген факторларға байланысты: ағзаның жеке ерекшеліктеріне, тұқым қуалаушылыққа, тәрбиеге, өмірі мен еңбегінің жағдайына темпераментына, имоцианалдық күйіне қарай болады.

Әр түрлі темпераменттегі адамдар төтенше жағдайларда өздерін қалай ұстайтыны.

- ▶ **Сангвиник** - қауіпті жағдайда өзін жинақы ұстап, батыл қимылдайды, бірақ энергиясының көптігінен іс-қимылдардың қате тәсілдерін таңдауы мүмкін.
- ▶ **Флегматик**- ол да жинақы, бірақ оған шешім қабылдау үшін белгілі бір уақыт қажет және ол көп ойланғаннан соң қимылдайды.
- ▶ **Холерик** - мүлдем белгісіз. Ол нақты жағдайға байланысты көпшілікті ұйымдастыратын басшы, сондай-ақ оларды үрейлендіруші де бола алады.
- ▶ **Меланхолик** - бұл жағдайдағы ең қауіпті тұлға, өйткені ол көбінесе үрей тудырушы адам.

- ▶ Қорқыныш сезімін бақыланатын және бақылаусыз деп екіге бөлуге болады.
- ▶ Егер сен өз қорқынышыңды бақылайтын болсаң, сен болуы мүмкін қауіпті сезіп, бұл жағдайдан шығуға тырысасың. Бұл кезде шығу жолдарын табасың.
- ▶ Бақылаусыз қорқыныш - үрей деп біледі мамандар.
- ▶ Әдетте үрейдің пайда болуына дер кезінде және сенімді ақпараттың болмауы әсер етеді.
- ▶ Зардап шекендердің бірнешеуі үрейленгенде олардың бір-біріне әсері көпшіліктің эмоционалды (кей-кезде психикалық) күйінің нашарлауына алып келеді.
- ▶ Егер үрейленген адам көпшіліктің басшысы болса, ол ұжымның жұмысын тоқтататын жалпы тәртіпсіздікке ұшыратып, олардың өзіне-өзі және өзара көмек көрсетуінен айырады.
- ▶ Мұндай теріс басшылар әдетте, есірген, мансаппен және өз-өздерін жақсы көрумен ерекшеленетін адамдар. Мұндай адамдарға аздаған қауіп үлкен болып көрінеді. Нақты өмірге қиял араласып кетеді. Сондықтан жиі қорыққанға қос көрінеді дейді.

ТЖ-ғы психологиялық қауіпсіздік мәселелерін зерттеушілер адамның психикасы жарақаттанатын 3 кезеңді бөліп қарайды.

- ▶ **Бірінші**- нақты апат кезінде. Адамның барлық сезімдері, кей-кезде хайуандық сезімдері оянады, көбінесе өзін-өзі сақтау сезімі жоғары болады. Адамның күнделікті өмірдегі сезімінен басқа сезімдер пайда болады. Бұл сезімдердің негізінде хайуандық қорқыныш жатады.
- ▶ **Екінші** - құтқару жұмыстарын жүргізгенде. Адам жан-жағында болып жатқан жағдайды (баспанадан, мүліктен, жақын адамдардан айрылғанын) түсіне бастайды. Түсініп тұрса да күйзелісте болады, оқиғаның қайталануынан қорқу, көмектен үміт үзу.
- ▶ **Үшінші** - өмірге қауіпті жағдай тоқтатылғаннан кейін, бағалы заттарды қайтадан бағалауды жүргізу, өмірдің жаңа жағдайына бейімделу қажеттілігі. Бұл кезеңде ысырап көп болатын болса, тұрақты психогенді бұзылу құрылуы мүмкін.

Ережеге сәйкес мұндай мүмкіндіктердің барлығы, шұғыл жағдайдағы іс-әрекет пен әрдайым дайындықты көздейтін психологиялық дайындауды өткізуде құрылады, оған мыналар кіреді:

- ▶ 1. Күшті күйзелісті факторлардың әсеріне төтеп бере алатын психологиялық қабілеттілік .
- ▶ 2. Осы жағдайларда үйреншікті мақсатқа сәйкес жұмысты іске асыру қабілеттілігі.
- ▶ 3. Мінез-құлықтың оңтайлы стратегиясын таңдай білу және бастамашылық пен шығармашылық ыңғайға қабілеттілігі.
- ▶ 4. Халықтың жұмылуына немесе тыныштануына әсер ете алатын, өзін ұстау және психологиялық жағдайының дағдысын реттеуге ие болу қабілеттілігі.
- ▶ 5. Төтенше жағдайлардың болуы да, болмауы да мүмкін екендігін түсінеді.

Назарларыңызға рахмет!!!